

HVAT KANN RØÐRA HJ

Fyrsta embæti var í Kvívík

Vensil Hammershaimb var sonur seinasta lögmann í Føroyum, áðrenn lögtingið var tikið av í 1816. Tá ið pápin var deyður, flutti hann av løgmandagardinum á Steig í Sandavági til Havnar saman við mammu síni. Tey fluttu inn til ommuna í Nýggjustovu. Hinumegin Gongina búði abbin, V. U. Hammershaimb fúti, og Vensil gekk inn til abban at læra at lesa.

Tólv ára gamal fór hann til Danmarkar, tók studentsprógv og las gudfrøði. Hann hevði eisini hug til norrøn mál. Hann verður nevndur faðir at føroyska skriftmálinum. Í 1841 ferðaðist hann í Føroyum og fór tá at skriva upp fólka-minni.

Í 1847 tekur hann gudfrøðisprógv, men ikki fyrr enn í 1855 fær hann prestastarv heima í Føroyum. Hann verður tá settur í prestaembætið í Norðstreymoy við sæti á Kirkjuteigi í Kvívík. Sjey ár seinni — í 1862 verður hann settur í próstaembætið og flytur tá inn á Nes at búgva.

Hann situr í hesum starvi til 1878, tá hann flytur úr Føroyum niður til Danmarkar, har hann verður settur í starv í Lyderslev. Hetta starvið røkir hann í 20 ár, tá leggur hann frá sær og flytur til Keypmannahavnar, har hann doyri í 1909.

Av útgávum kunnu verða nevndar “Færøiske Kvæder I” (1851), “Færøiske Kvæder II” (1855), “Føroyingasøga” (1884) og stórverkið “Færøsk Anthologi I og II,” sum Jakob Jakobsen hjálpti honum at búgva til útgávu.

Jákup Reinert Hansen, prestur og lektari prædikaði við hátíðarguds-tænastuna í Kvívíkar kirkju í gjár í sambandi við 200 ára dagin hjá V. U. Hammershaimb

Evangelium til 3. sunnudag í føstu: Luk. 11, 14-28

“Og Jesus rak út ein illan anda, og hann var málleysur; men tað hendi, tá ið hin illi andin var farin út, tá talaði hin málleysi.”

Soleiðis byrjaði evangelið í dag, og tað munnu helst vera fleiri, sum halda, at vit við hesum versi hava fingið eitt stikkorð, eina yvirskrift yvir hesa prædiku og yvirhvøvdur yvir hesa gudstænastu. Í morgin, 25. mars ella mariumessu um várið, eru 200 ár liðin, síðani Wencelaus Ulrichus Hammershaimb varð borin í heim á Steig í Sandavági. Minnið um Hammershaimb verður tí fagnað í hesum døgum, í Sandavági, har hann var føddur, í Havn, har hann vaks upp, í Kvívík, har hann fekk sítt fyrsta embæti sum prestur, á Nesi, har hann síðani gjørdist prestur og próstur. Ja, sjálvt í Lyderslev, har hann gjørdist prestur eftir øll árin í Føroyum, verður hátíðargudstænasta hildin í dag saman við Santa Ólavs føroyska kirkjuliði úr Keypmannahavn.

Hammershaimb var tað, sum gav okkum okkara føroyska skriftmál. Eftir trilvandi royndir, beindur á leið av lærðum málfrøðingum, evnaði tann ungi føroyski gudfrøðingurin til eina stavseting, sum ikki royndi at endurgeva tey ymisku bygdamálini, men bygdi á málslins forna uppruna. Tá ið skriftmálið var lagt fram, spruttu úr tí føroyskar bókmentir, bundið og óbundið mál, týðingar og uppruna-tekstir.

Besta prógv um hetta er sjálv gudstænastan í eini føroyskari bygdarkirkju ein dag sum henda. Sálmasangur, bønir og ritual, Guðsorð og prædika, alt fer tað fram á okkara føroyska móðurmáli, og eingin undrast um tað longur. Tað, sum í dag er tað einasta natúrliga og rætta, er mongum eldsálum fyri at takka, tí tey tóku við avbjóðingini og gjørdur eitt megnarverk. Tað skal ikki verða tikið frá nøkrum; men málið sum amboð, tað fingur tey frá

Hammershaimb.

Jú, tað ber nokk til at taka undir við teimum, sum undraðust um Jesu stóru undur og søgdu: “Alt hevur hann gjørt væl, eisini deyv letur hann hoyra og málleys tala.” Tann, sum gav føroyingum eitt skriftmál, gekk hann ikki Harrans vegir, gjørdi hann ikki sum tann stóri meistarin, setti hann ikki málið í frælsi, so vit í dag kunnu biðja til Guðs, tala og vitna um hann og syngja honum lovsang á tí máli, sum kemur frá hjartanum?

-

Ein av teimum, sum var skjóttur at taka hin føroyska pennin í hond, tá ið fyrst hann var telgdur, sigur tað á henda hátt:

Hvat kann røra hjarta-streingir?

Hvat kann reystar gera dreingir?

Tað er móðurmál.

Hvat kann teg í sorgum troysta?

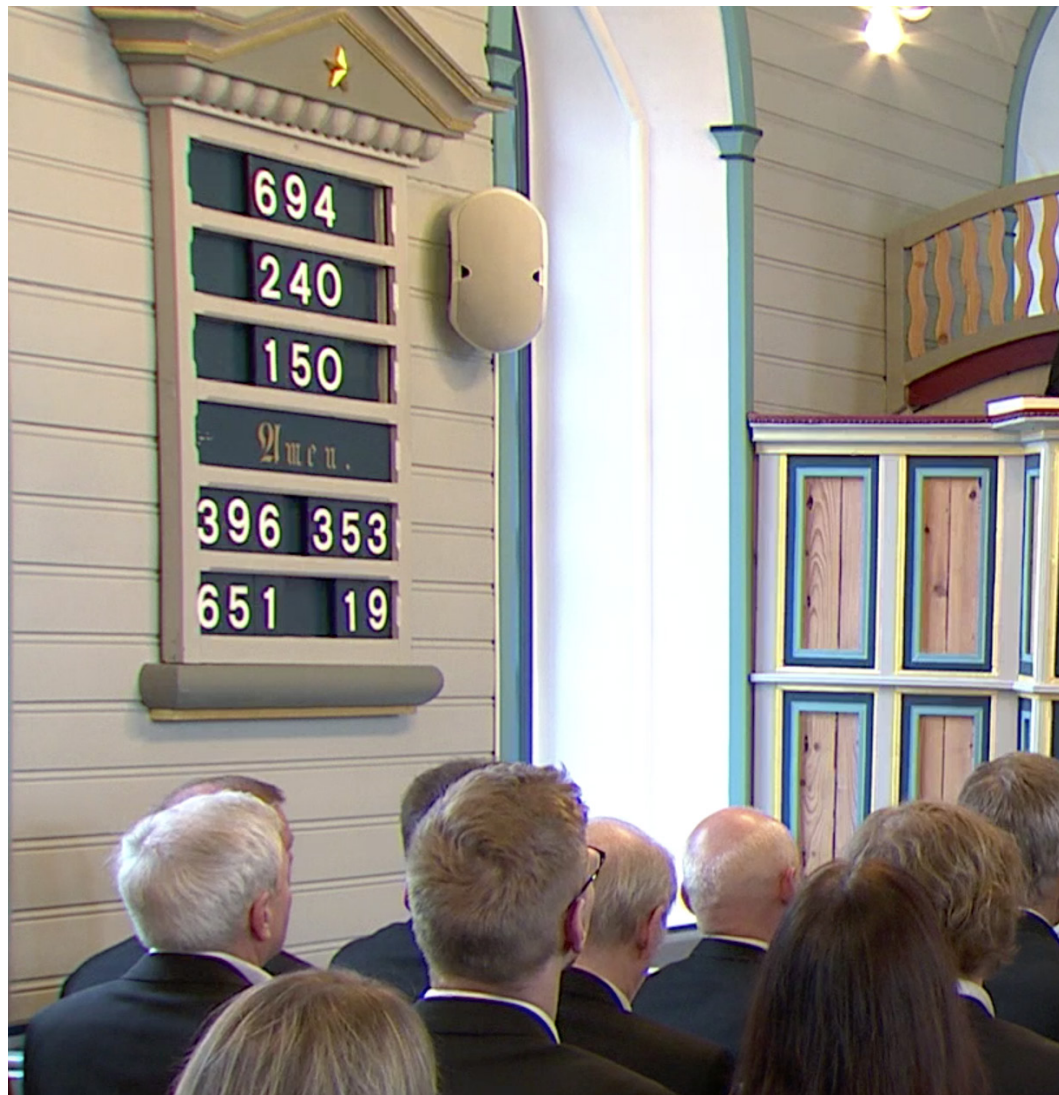
Hvat kann tendra gleðineista?

Tað er móðurmál.

Skaldið fer út at leita eftir tí føroyska málinum. Hann hoyrir tað í briminum og storminum og fossinum; hann hoyrir tað, tá lambið jarmar, og fuglurin letur, og takkarsongur ljóðar frá bátum fyri góða veiði. Hann hoyrir Føroyamálið í dansi og kvæðum og í teimum fornu søgum, sum hin gamli maðurin sigur børnunum frá við grúgvuna. Og hann kemur til tað úrslit, at tað føroyska málið við sínum ljóði og eyðkennum, tað er okkum sum einki annað, tað er okkara móðurmál:

Tú mást bæði úti og heima dýrt sum reyðargullið goyma væl títt móðurmál. Djúpt í tínum egna barmi, bæði í gleði og í harmi ljóði Føroya mál.

Hann læt málleys tala. Tað kundi verið ein rámandi yvirskrift yvir prædikuna í dag, nú ið Hammershaimb verður

Jákup Reinert Hansen, lektari í gudfrøði á Fróðskaparsetrinum, prædikaði í Kvívíkar kirkju í gjár, har hann

fagnaður, eisini her, ið hann fekk sítt fyrsta embæti.

-

Men vit kundu eisini, við eins góðum rætti, mint okkum aftur á, hvussu evangelið endaði, trivið aftur í tað, sum Jesus sjálvur segði: “Ja, men sæl eru tey, sum hoyra Guðs orð og varðveita tað.”

Tí tað verða bæði orðadráttur og ákæsur og stríð millum Jesus og hansara móttøðumenn, farisearar og teir skriftlærdu. Beint tvørturímóti tí, vit skuldu hildið, sóu teir ikki tað, Jesus hevði gjørt - at hann hevði ríkið út tann málleysa andan - sum eina vælgerð. Heldur nýttu teir hetta sum eitt høvi at leggja Jesus undir at vera í hóslag við teir illu andarnar. Jesus nýtir tá eitt líknili, myndina av tí tóma húsinum, tí sópaða og prýdda og ruddaða og tóma búnum. Er tað ikki gott, at alt ilt er ríkið út úr sáluni, úr hjartanum, spyrja vit. Nei, gott er tað ikki, tí húsið verður aldri standandi tóm, onkur fer inn og festir búgv. Gott verður tað tí ikki, fyrr enn tað góða kemur inn og sleppir at fylla húsið. Tí leggur Jesus

líka stóran dent á báðar liðir

og varðveita tað.

» **Hann læt málleys tala. Tað kundi verið ein rámandi yvirskrift yvir prædikuna í dag, nú ið Hammershaimb verður fagnaður, eisini her, ið hann fekk sítt fyrsta embæti**

JÁKUP REINERT HANSEN

í síni niðurstøðu: Ja, men sæl eru tey, sum hoyra Guðs orð

Og nú skulu tit hoyra nakað, sum tit nokk ikki høvdu væntað. Vit fara at geva Hammershaimb presti sjálvum orðið og lata hann útleggja dagsins tekst fyri okkum. Nei, eg eri ikki komin fram á nakað stílahefti við gomlum prædikum sum í sjatollinum hjá Niels Lassen Holm, tíansheldur havi eg funnið nakra lestrabók eftir Hammershaimb. Men tá ið A. C. Evensen fór at geva út tíðarritið Búreisningur í 1902, fekk hann Hammershaimb at skriva nakrar hugleiðingar. Onkur heldur enntá, at hetta er tað seinasta, Hammershaimb hevur skrivað á føroyskum, og tí er tað næstan sum eitt andaligt testamenti.

Samljóð og misljóð ljóðar yvirskriftin. Samljóð er nakað gott og dæmlikt; men misljóð líkar hvørjum rættiligum manni illa, skrivar Hammershaimb. Tí sigur eitt gamalt orðtak: “Streingir skulu spennast, so teir ljóða væl saman.” Sum fiólin hevur fyra streingir, hvønn við sínum ljóði, á sama hátt kann ein sálmur, songur ella kvæði kynstriga lagast fyri mannámál at syngja